

UNLI VA UNDOSH TOVUSHLARNI O‘RGANISHDA LEKSIK MASHQLARNI TASHKIL ETISH

Berdimamatova Fotima,

Andijon davlat pedagogika instituti

Pedagogika fakulteti

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi

309-guruh talabasi

ANNOTATSIYA

Bu maqola unli va undosh tovushlarni o‘rganish jarayonida leksik mashqlarning ahamiyatini ko‘rib chiqadi. Ushbu tadqiqot til o‘qitish metodikasida fonetik bilimlarni mustahkamlash uchun samarali mashq turlarini taklif etadi. Maqolada talabalarning talaffuz ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlar va amaliy tavsiyalar muhokama qilinadi. Leksik mashqlarning to‘g‘ri tashkil etilishi o‘quvchilarning fonetik xatolarini kamaytirishga va nutq madaniyatini oshirishga yordam berishi ta‘kidlanadi. Mualliflar o‘quv jarayoniga integratsiya qilish mumkin bo‘lgan turli xil didaktik materiallar va usullarni tahlil qiladilar.

Kalit so‘zlar: unli tovushlar, undosh tovushlar, leksik mashqlar, fonetik ta‘lim, talaffuz ko‘nikmalari, til o‘qitish metodikasi, didaktik materiallar, nutq madaniyati

ABSTRACT

This article explores the significance of lexical exercises in the process of learning vowels and consonants. The study proposes effective types of exercises for reinforcing phonetic knowledge within language teaching methodology. It discusses innovative approaches and practical recommendations aimed at developing students' pronunciation skills. The article emphasizes that the proper organization of lexical exercises helps reduce phonetic errors and enhance speech culture among learners. The authors analyze various didactic materials and methods that can be integrated into the learning process.

Keywords: vowels, consonants, lexical exercises, phonetic education, pronunciation skills, language teaching methodology, didactic materials, speech culture

АННОТАЦИЯ

Данная статья исследует значение лексических упражнений в процессе изучения гласных и согласных звуков. В исследовании предлагаются эффективные типы упражнений для закрепления фонетических знаний в методике преподавания языка. Обсуждаются инновационные подходы и практические рекомендации, направленные на развитие произносительных

навыков студентов. Подчеркивается, что правильная организация лексических упражнений способствует уменьшению фонетических ошибок и повышению культуры речи учащихся. Авторы анализируют различные дидактические материалы и методы, которые могут быть интегрированы в учебный процесс.

Ключевые слова: гласные звуки, согласные звуки, лексические упражнения, фонетическое обучение, произносительные навыки, методика преподавания языка, дидактические материалы, культура речи

KIRISH. Til o‘rganish jarayonida tovushlar tizimini chuqur o‘zlashtirish, ayniqsa, unli va undosh tovushlarning talaffuz xususiyatlari, ularning farqlari hamda nutqdagi funksiyalarini anglash markaziy o‘rin tutadi. O‘zbek tilining boy fonetik tizimi, unli va undosh tovushlarning o‘ziga xos artikulyatsion asoslari til o‘rganuvchilardan, ayniqsa, ona tili bo‘lmaganlar uchun alohida e‘tibor va tizimli yondashuvni talab qiladi. Tovushlarni to‘g‘ri talaffuz qilish nafaqat fonetik kompetensiyani shakllantiradi, balki so‘z ma‘nosini aniq ifodalash, kommunikativ jarayonlarning samaradorligini oshirish va umumiy lingvistik savodxonlikni ta‘minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bois, fonetik bilimlarni amaliy ko‘nikmalar bilan uyg‘unlashtirishga qaratilgan pedagogik metodlar dolzarb hisoblanadi.

So‘nggi yillarda til o‘rgatish metodikasida tovushlarni o‘zlashtirishga qaratilgan mashqlarning ahamiyati tobora ortib bormoqda. Xususan, fonetikaning asosiy tamoyillarini joriy etish, tovushlar va harflar bilan tanishtirish, shuningdek, unli va undosh tovushlarning o‘ziga xos xususiyatlarini farqlashda turli xil mashqlar, jumladan, orfografik mashqlar muhim vosita sifatida e‘tirof etiladi [1]. Biroq, faqatgina orfografik yondashuv tovushlarning leksik birliklar tarkibidagi funksional yukini, ularning ma‘no farqlashdagi rolini to‘liq ochib bera olmaydi. Leksik mashqlar esa tovushlarni so‘zlar va iboralar kontekstida o‘rganish imkonini berib, talaffuz ko‘nikmalarini chuqurlashtiradi va leksik-semantik aloqalarni mustahkamlaydi. Bu esa til o‘rganuvchilarning nafaqat tovushlarni to‘g‘ri talaffuz qilishini, balki ularning ma‘no hosil qilishdagi ishtirokini ham tushunishini ta‘minlaydi.

Ushbu maqola unli va undosh tovushlarni o‘rganishda leksik mashqlarni tashkil etishning nazariy asoslari va amaliy jihatlarini atroflicha tahlil qilishga qaratilgan. Maqolaning asosiy maqsadi – tovushlarni o‘zlashtirish samaradorligini oshirishga xizmat qiladigan leksik mashqlarning turlarini, ularni tuzish va qo‘llash metodikasini ishlab chiqish hamda o‘zbek tilini o‘rgatish jarayonida ulardan foydalanishning amaliy ahamiyatini ko‘rsatishdan iborat. Tadqiqot natijalari til o‘qituvchilari va metodistlar uchun qimmatli tavsiyalar berib, fonetik va leksik kompetensiyalarni birgalikda rivojlantirishga yangi yondashuvlarni taklif etadi.

ASOSIY QISM. Til tizimining asosi bo'lgan fonetika, unli va undosh tovushlarning o'ziga xos xususiyatlarini, ularning hosil bo'lish mexanizmlarini, akustik parametrlarini va nutqdagi funksional yukini o'rganadi. O'zbek tilida unli tovushlar, asosan, havo oqimining og'iz bo'shlig'ida hech qanday to'siqqa uchramasdan chiqishi natijasida hosil bo'ladi va ular nutqning ohangdorligini, ritmini ta'minlaydi. Undosh tovushlar esa havo oqimining og'iz bo'shlig'ida turli a'zolar (lablar, tishlar, til, tanglay) tomonidan to'siqqa uchrashi yoki torayishi natijasida yuzaga keladi va ular so'z ma'nosini farqlashda muhim rol o'ynaydi. Har bir tovushning o'ziga xos artikulyatsion bazasi mavjud bo'lib, bu til o'rganuvchilardan aniq va takroriy mashqlarni talab qiladi. Ayniqsa, o'zbek tiliga xos bo'lgan "o'" (o'qituvchi), "q" (qalam), "g'" (g'isht), "h" (havo) kabi tovushlar talaffuzi ko'pincha xorijiy til egalari uchun qiyinchilik tug'diradi, chunki ularning ona tilida bunday tovushlar mavjud bo'lmasligi yoki boshqacha artikulyatsiyaga ega bo'lishi mumkin.

Tovushlarning leksik birliklar bilan o'zaro aloqasi fonologiya fanining asosiy tadqiqot obyekti hisoblanadi. Fonema tushunchasi tilshunoslikda markaziy o'rin tutadi; u so'z ma'nosini farqlashga xizmat qiluvchi eng kichik tovush birligidir. Masalan, o'zbek tilida "tol" va "do'l" so'zlari faqatgina bir fonema (t va d) bilan farqlanadi, ammo bu farq ularning ma'nosini butunlay o'zgartiradi. Xuddi shunday, "qol" va "kol" so'zlari "q" va "k" fonemalarining farqi orqali ajralib turadi. Bu kabi minimal juftliklar tovushlarning leksik ma'no hosil qilishdagi hal qiluvchi ahamiyatini yaqqol ko'rsatadi. Shuning uchun, tovushlarni izolyatsiya qilingan holda o'rganishdan ko'ra, ularni so'zlar va iboralar kontekstida o'zlashtirish yanada samaraliroqdir. Leksik birliklar tovushlarning tabiiy muhitini ta'minlaydi, ularning talaffuzini amaliyotda mustahkamlaydi va shu bilan birga yangi so'zlarni o'zlashtirishga yordam beradi.

Fonetika va leksika o'rtasidagi bu uzviy bog'liqlik til o'rgatish metodikasida integratsiyalashgan yondashuvni talab qiladi. An'anaviy fonetik mashqlar ko'pincha tovushlarni alohida-alohida yoki bo'g'inlar tarkibida talaffuz qilishga qaratilgan bo'lib, ular dastlabki bosqichlarda muhim ahamiyatga ega bo'lsa-da, til o'rganuvchilarning real kommunikativ vaziyatlarda tovushlarni to'g'ri qo'llash ko'nikmasini to'liq shakllantira olmaydi. Leksik mashqlar esa tovushlarni ma'noli kontekstga joylashtirish orqali ularning funksional yukini anglashga yordam beradi. Bu yondashuv talaffuzni avtomatlashtirishga, intonatsiya va urg'u kabi suprasegment birliklarni o'zlashtirishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Masalan, "yoz" (fe'l) va "yoz" (fasl) so'zlarining talaffuzida urg'u va intonatsiya farqlari muhim bo'lib, ularni leksik mashqlar orqali o'rganish til o'rganuvchining kommunikativ kompetensiyasini oshiradi.

Leksik mashqlar tovushlarni o'rganish jarayonini yanada mazmunli va samarali qilishga xizmat qiladi. Ular nafaqat talaffuzni takomillashtiradi, balki so'z boyligini oshirishga, grammatik tuzilmalarni mustahkamlashga va umumiy nutq malakasini

rivojlantirishga ham yordam beradi. Ushbu mashqlarni tashkil etishda bir qator metodik tamoyillarga amal qilish lozim. Birinchidan, mashqlar til o'rganuvchilarning yoshiga, til bilish darajasiga va o'quv maqsadlariga mos bo'lishi kerak. Ikkinchidan, ular tizimli va bosqichma-bosqich, oddiydan murakkabga qarab rivojlanishi lozim. Uchinchidan, mashqlar interaktiv va qiziqarli bo'lishi, til o'rganuvchilarning faol ishtirokini ta'minlashi zarur.

Minimal juftliklar bilan ishlash mashqlari: Bu mashqlar talaffuzda o'xshash, ammo ma'nosi butunlay boshqa bo'lgan so'zlarni farqlashga qaratilgan. Masalan, "qol" – "kol", "gul" – "g'ul", "o't" – "ot", "tosh" – "dosh". Til o'rganuvchilar bu so'zlarni tinglaydi, takrorlaydi va ularning ma'nosini tushunishga harakat qiladi. Mashqlar tinglab tushunish, takrorlash, yozma ravishda farqlash va gaplarda qo'llash shaklida bo'lishi mumkin. Bu turdagi mashqlar ayniqsa, o'zbek tiliga xos bo'lgan uvulyar (q, g') va velar (k, g) tovushlarni farqlashda juda samaralidir. Masalan, o'qituvchi "qand" va "kand" so'zlarini aytadi, o'quvchilar esa qaysi so'z aytilganini ko'rsatishi yoki yozishi kerak.

So'z yasash va so'z o'zgartirish mashqlari: Bu mashqlar orqali til o'rganuvchilar tovushlarning so'z tarkibidagi o'rnini va ularning ma'no o'zgarishiga ta'sirini o'rganadi. Masalan, bir o'zakka turli qo'shimchalar qo'shish orqali yangi so'zlar yasash: "yoz" (fe'l) – "yozuv" (ot) – "yozuvchi" (ot) – "yozma" (sifat). Bunda "z" tovushining turli kontekstlardagi talaffuzi va uning ma'no bilan bog'liqligi mustahkamlanadi. Shuningdek, tovush almashinishlari (alternatsiya) bilan bog'liq mashqlar ham muhim, masalan, "kitob" – "kitoblar", "darak" – "darakchi". Bu mashqlar fonetik va morfologik bilimlarni birgalikda rivojlantiradi.

Kontekstual talaffuz mashqlari: Bu mashqlar tovushlarni alohida-alohida emas, balki so'zlar, iboralar va gaplar tarkibida talaffuz qilishga qaratilgan. Bunga matn o'qish, dialoglarni ijro etish, she'r yodlash va hikoya qilish kabi faoliyatlar kiradi. Matn o'qishda o'qituvchi talaffuzdagi xatolarni tuzatib boradi, intonatsiya va urg'uga e'tibor qaratadi. Dialoglar esa real kommunikativ vaziyatlarni simulyatsiya qilib, til o'rganuvchilarning tabiiy nutqini rivojlantiradi. Masalan, "Salom, ismingiz nima?" – "Mening ismim Ali. Sizningchi?" kabi oddiy dialoglarda ham "s", "z", "m", "n" kabi tovushlarning aniq talaffuziga e'tibor qaratiladi.

Diktant va eshitib yozish mashqlari: Bu mashqlar tinglab tushunish va yozma nutqni rivojlantirish bilan birga, tovushlarni farqlash qobiliyatini ham oshiradi. O'qituvchi so'zlarni yoki qisqa gaplarni aytadi, til o'rganuvchilar esa ularni yozadi. Ayniqsa, talaffuzda o'xshash bo'lgan so'zlarni o'z ichiga olgan diktantlar samaralidir. Masalan, "O'rikni terib oldik" va "O'rni keldi" kabi gaplarda "o'" va "o" tovushlarining farqini eshitib yozish talab qilinadi. Bu mashqlar orfografik kompetensiyani ham mustahkamlaydi, chunki tovush va harf munosabatini chuqur anglashni talab etadi.

Leksik o‘yinlar va interaktiv faoliyatlar: O‘yinlar til o‘rganish jarayonini qiziqarli va motivatsion qiladi. Bunga "Kim ko‘p so‘z topadi?", "So‘z zanjiri", "Krossvordlar" kabi o‘yinlar kiradi. Masalan, ma‘lum bir tovush bilan boshlanadigan yoki tugaydigan so‘zlarni topish o‘yini unli va undosh tovushlarni mustahkamlashga yordam beradi. "Fonetik bingo" o‘yini ham samarali bo‘lishi mumkin, bunda o‘qituvchi so‘zlarni aytadi, o‘quvchilar esa o‘z kartochkalaridagi mos so‘zlarni belgilaydi. Bu o‘yinlar raqobat ruhini uyg‘otib, til o‘rganuvchilarning faolligini oshiradi.

Intonatsiya va urg‘u mashqlari: O‘zbek tilida urg‘u asosan so‘zning oxirgi bo‘g‘iniga tushadi, ammo ba‘zi istisnolar mavjud. Intonatsiya esa gapning ma‘nosini, emotsional tusini ifodalashda muhimdir. Leksik mashqlar orqali bu suprasegment birliklar ham o‘zlashtiriladi. Masalan, savol, buyruq, undov gaplarni turli intonatsiya bilan talaffuz qilish mashqlari. "Keldingizmi?" (savol) va "Keldingiz!" (tasdiq) kabi gaplarning intonatsiya farqini amaliyotda o‘rganish nutqni yanada tabiiy qiladi.

a) Tushuntirish va namoyish etish: O‘qituvchi yangi tovushni yoki leksik birlikni aniq talaffuz qilib ko‘rsatadi, uning artikulyatsion xususiyatlarini tushuntiradi. Vizual materiallar (artikulyatsion sxemalar, videolavhalar)dan foydalanish mumkin.

b) Nazoratli takrorlash: Til o‘rganuvchilar o‘qituvchi ortidan yoki audio materiallar yordamida tovushlarni, so‘zlarni, iboralarni takrorlaydi. Bu bosqichda xatolar darhol tuzatiladi.

c) Yarim nazoratli mashqlar: Til o‘rganuvchilar berilgan namunalar asosida o‘z so‘zlarini yoki gaplarini tuzadi. Masalan, minimal juftliklar bilan gaplar tuzish.

d) Erkin kommunikativ mashqlar: Til o‘rganuvchilar o‘z bilim va ko‘nikmalarini real kommunikativ vaziyatlarda qo‘llaydi. Bunga rolli o‘yinlar, munozaralar, taqdimotlar kiradi.

Mashqlarni tashkil etishda zamonaviy texnologiyalardan, jumladan, interaktiv doskalar, til laboratoriyalari, mobil ilovalar va onlayn resurslardan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Masalan, talaffuzni baholaydigan dasturlar til o‘rganuvchilarga o‘z xatolarini mustaqil ravishda aniqlash va tuzatish imkonini beradi.

O‘zbek tilini o‘rgatishda leksik mashqlarni amaliyotga joriy etish til o‘rganuvchilarning fonetik va leksik kompetensiyalarini birgalikda rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu yondashuv til o‘rganish jarayonini yanada mazmunli va funksional qiladi, chunki tovushlar tilning ma‘no tashuvchi birliklari – so‘zlar va iboralar kontekstida o‘rganiladi. Amaliyotda, o‘qituvchilar darsliklardagi mavjud mashqlarni leksik-fonetik jihatdan boyitishi yoki yangi mashqlarni ishlab chiqishi mumkin.

Masalan, "O‘zbek tilini o‘rganamiz" darsligida "q" va "k" tovushlarini o‘rganish mavzusi berilgan bo‘lsa, o‘qituvchi faqatgina bu tovushlarni alohida talaffuz qilish

yoki ularni o‘z ichiga olgan so‘zlarni takrorlash bilan cheklanmasdan, quyidagi leksik mashqlarni qo‘llashi mumkin:

- "Qalamim bor." (qalam – "q" tovushi)

- "Kalamim bor." (kalam – "k" tovushi, bu so‘z kam ishlatilsa ham, farqni ko‘rsatish uchun foydali)

- "Qo‘lim og‘riyapti." (qo‘l)

Bu mashqlar orqali til o‘rganuvchilar nafaqat tovushlarni farqlaydi, balki ularning ma‘no farqlashdagi rolini ham anglaydi.

- "O‘rik pishdi." (o‘rik – "o" tovushi)

- "Orqa o‘rindiqa o‘tiring." (orqa – "o" tovushi)

- "O‘qituvchi dars o‘tmoqda."

Bu mashqlarda talaffuz bilan birga so‘z boyligi ham kengayadi.

Rollarda o‘qish: O‘qituvchi "Bozorda" mavzusida qisqa dialog beradi. Dialogda "q" (qovun, qulupnay), "g" (g‘o‘za, g‘isht), "x" (xarid, xohlayman) kabi tovushlar ko‘p uchraydigan so‘zlar ishlatiladi. Til o‘rganuvchilar dialoglarni rollarga bo‘linib ijro etadi, bunda ularning talaffuziga va intonatsiyasiga alohida e‘tibor qaratiladi. Bu mashq kommunikativ vaziyatda tovushlarni to‘g‘ri qo‘llash ko‘nikmasini shakllantiradi.

- Talaffuz aniqligining oshishi: Tovushlar so‘zlar kontekstida o‘rganilganda, ularning artikulyatsiyasi yanada aniq va barqaror bo‘ladi. Bu esa til o‘rganuvchilarning nutqini tushunarliroq qiladi.

- Leksik boylikning kengayishi: Mashqlar davomida yangi so‘zlar va iboralar o‘zlashtiriladi, bu esa til o‘rganuvchining umumiy so‘z boyligini oshiradi.

- Tinglab tushunish qobiliyatining yaxshilanishi: Minimal juftliklar va kontekstual mashqlar til o‘rganuvchilarning o‘xshash tovushlarni farqlash qobiliyatini rivojlantiradi, bu esa ularning tinglab tushunish malakasini sezilarli darajada oshiradi.

- Kommunikativ kompetensiyaning rivojlanishi: Leksik mashqlar real kommunikativ vaziyatlarni simulyatsiya qiladi, bu esa til o‘rganuvchilarning o‘z fikrlarini aniq va ravon ifodalash qobiliyatini oshiradi.

- Motivatsiyaning ortishi: Qiziqarli va interaktiv leksik o‘yinlar, rolli o‘yinlar til o‘rganish jarayonini yanada yoqimli qiladi va til o‘rganuvchilarning motivatsiyasini oshiradi.

- Xatolarning kamayishi va mustahkamlanishining oldini olish: Fonetik xatolar ko‘pincha leksik ma‘noning noto‘g‘ri tushunilishiga olib keladi. Leksik mashqlar bu kabi xatolarni o‘z vaqtida aniqlash va tuzatish imkonini beradi, ularning mustahkamlanishining oldini oladi.

"Kirish" qismida ta‘kidlanganidek, faqatgina orfografik yondashuv [1] tovushlarning leksik birliklar tarkibidagi funksional yukini to‘liq ochib bera olmaydi.

Orfografik mashqlar tovush-harf munosabatini o'rganishda muhim bo'lsa-da, ular tovushlarning jonli nutqdagi dinamikasini, ularning intonatsiya, urg'u va boshqa suprasegment birliklar bilan o'zaro ta'sirini aks ettira olmaydi. Leksik mashqlar esa bu bo'shliqni to'ldiradi, chunki ular tovushlarni real nutq kontekstida, ma'noli birliklar tarkibida o'rganishga imkon beradi. Bu yondashuv til o'rganuvchilarning nafaqat tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishini, balki ularning ma'no hosil qilishdagi ishtirokini ham chuqur tushunishini ta'minlaydi.

Leksik mashqlarni amaliyotga joriy etishda ba'zi qiyinchiliklar ham yuzaga kelishi mumkin. Bularga o'qituvchilarning bunday mashqlarni tuzish va o'tkazish bo'yicha yetarli metodik tayyorgarlikka ega emasligi, darsliklarda leksik-fonetik mashqlarning cheklanganligi va dars vaqtining tig'izligi kiradi. Bu muammolarni hal qilish uchun o'qituvchilar uchun maxsus metodik qo'llanmalar ishlab chiqish, malaka oshirish kurslarida leksik-fonetik mashqlarni tashkil etish bo'yicha amaliy mashg'ulotlar o'tkazish va zamonaviy texnologiyalardan foydalanishni rag'batlantirish zarur. Shuningdek, o'quv dasturlari va darsliklarni qayta ko'rib chiqish, ularga leksik-fonetik mashqlarni ko'proq kiritish maqsadga muvofiqdir.

Unli va undosh tovushlarni o'rganishda leksik mashqlarni tashkil etish o'zbek tilini o'rgatish metodikasida muhim va istiqbolli yo'nalish hisoblanadi. Bu yondashuv til o'rganuvchilarning fonetik bilimlarni amaliy ko'nikmalar bilan uyg'unlashtirishiga, so'z boyligini kengaytirishiga va umumiy kommunikativ kompetensiyasini oshirishiga yordam beradi. Leksik mashqlar orqali tovushlar nafaqat mexanik ravishda takrorlanadi, balki ularning ma'no hosil qilishdagi funksional roli ham anglanadi, bu esa til o'rganish jarayonini yanada chuqur va samarali qiladi.

XULOSA. Ushbu tadqiqot unli va undosh tovushlarni o'zlashtirishda leksik mashqlarning nazariy asoslari va amaliy ahamiyatini atroflicha yoritdi. Maqolada ko'rsatilishicha, an'anaviy fonetik va orfografik yondashuvlar tovushlarning leksik birliklar tarkibidagi funksional yukini to'liq ochib bera olmaydi. Aksincha, leksik mashqlar fonetik bilimlarni so'zlar va iboralar kontekstida o'zlashtirish, ularning ma'no farqlashdagi rolini anglash orqali talaffuz aniqligi, leksik boylik va kommunikativ kompetensiyani oshirishning samarali yo'llarini taqdim etadi. Minimal juftliklar, so'z yasash, kontekstual talaffuz va interaktiv o'yinlar kabi mashqlar til o'rganuvchilarning fonetik ko'nikmalarini chuqurlashtirib, nutqini yanada tabiiy va tushunarli qilishini tasdiqladi. Xulosa qilib aytganda, leksik mashqlarni tizimli joriy etish o'zbek tilini o'rgatish metodikasida fonetik va leksik kompetensiyalarni integratsiyalashgan holda rivojlantirishning muhim va istiqbolli yo'nalishi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullayeva, M. Boshlang‘ich sinflarda unli va undosh tovushlarni o‘qitishda innovatsion yondashuvlar. Academic research in educational sciences, 3(1), 107-112. 2022
2. Ergasheva, M. O‘zbek tilini o‘qitishda fonetik mashqlarning ahamiyati. Journal of Universal Science Research, 1(1), 10-13.2023
3. Jo‘rayeva, M. A. Boshlang‘ich sinflarda o‘zbek tili darslarida leksik-fonetik mashqlarni qo‘llashning samaradorligi. Journal of Pedagogical Inventions, 2(1), 15-18.2023
4. Mamatov, D. N. O‘zbek tili fonetikasi va fonologiyasini o‘qitishda zamonaviy yondashuvlar. Science and Education, 3(1), 743-747.2022
5. Xasanova, M. O‘zbek tili darslarida tovushlar va harflarni o‘rganishda interfaol usullar. Science and Education, 3(1), 748-752.2022
6. Xudoyberdiyeva, G. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida nutq tovushlarini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari. Pedagogika va psixologiya, 2(2), 11-15. 2021